

A HÁZI OLVASMÁNYOK HELYE, ANYAGA, TERJEDELME ÉS ELLENŐRZÉSI FORMÁI AZ OROSZ SZAKOS TANÁRKÉPZÉSBEN (II.)

Írta: BOKÁNYINÉ KOCSIS MARGIT

1. A házi olvasmány anyagának, terjedelmének megállapítása a korábbi és jelen felmérési adatok összehasonlítása alapján; az adatok alátámasztása ismeretlen, idegen nyelvi szöveg óra alatti feldolgozása alapján.*

A megfigyelések során csoportjaimban továbbra is adaptált szövegeket jelöltem ki házi olvasmánynak. Igyekeztem olyan szövegeket kiválasztani, amelyeket már hallgatóim az előző évek során feldolgoztak. Az anyagválogatásnál figyelembe vettem az előző dolgozatokban már feltüntetett szempontokat, melyek közül a legfontosabbak közé tartoznak: az érdekes tematika, az emocionális hatás, a szakhoz való kapcsolódás, a hallgatók felkészültségi foka. Ez utóbbi késztetett arra, hogy — mint az a későbbiekben látszani fog — egyes szövegek mellé még másikat jelöljek az anyag mennyiségének emelésére. Ezt indokoltá tették a hallgatók elmúlt időszakban felmutatott eredményei.

A megfigyeléssorozat eredményei a következők. Az előző felmérés alkalmával a «Консультация» c. szöveg (7598 „n”) elolvasására hallgatóim átlagosan 33,5 percet fordítottak. Az őket követő csoportoknál ide kapcsoltam az «У Вовки поднимается температура» c. szöveget, ezáltal a heti mennyiség 10 264 „n”-re nőtt s feldolgozásuk még így is csak 32,95 percet vett igénybe. A «Лекарство» és a «В скором поезде» c. szövegekre együttesen átlag 33,04 percet fordítottak a hallgatók, míg az előző felmérés során csak az elsőre 88,5 percet. Ez azt látszik bizonyítani, hogy az újabb megfigyelések alanyainál a szöveg feldolgozását rendszeres, körültekintő munka előzte meg, melynek során a hallgatók olyan gyakorlatra tettek szert az idegen nyelvű szövegek olvasásában, hogy ilyen nagy eltérés mutakozhatott meg az átlagok között, ami számottevő még akkor is, ha figyelembe vesszük a hallgatók előképzettségét.

A feldolgozott szövegek között van olyan, amely eddig — nehézségi foka miatt — nem került elsőéves hallgatókhoz. Ilyen az «Осень» c. is. A fenti eredmények ellenére is, amelyek alapján kiadtam ezt az olvasmányt, a viszonylag kis terjedelmű (5270 „n”) szöveg olvasására 60, 22 percet fordítottak. A felmérés adatait a 2. sz. táblázat mutatja be.

Az összehasonlítás során ismételten bebizonyosodott a hallgatók által az egyes szövegekre fordított és bevallott azon időmennyiség hitelessége, amit előző dolgozatomban kimutattam. Ebből kiindulva megpróbáltam egy olyan felmérést készíteni, amelynek alapján viszonylag pontos összehasonlítást lehet tenni. A legalkalmasabbnak a zárthelyi formát találtam. A hallgatók egyforma szöveget kaptak kézhez, ennek nehézségi foka, terjedelme megfelelt a házi olvasmány heti adagjának. A kiválasztásnál fontos volt, hogy a hallgatók számára elegendő legyen az egy tanítási óra. A szöveg kijelölésénél fontos szempontnak tekintettem, hogy az olyan anyag legyen, amit a korábbi években más csoportok már feldolgoztak és az azok által

* Ebben a dolgozatban folytatjuk az 1966 óta vezetett megfigyelések összegzését és az eddig közölt adatok újabb eredményekkel történő összehasonlítása útján közelítjük meg eddigi következtetéseinket (ld. a Szegedi Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményei, 1973.)

1. sz. táblázat

Sorszám	A szöveg címe	„N”	Jeles			Jó			Közepes			Elégséges			Összesen		
			elolvasa (fő)	idő (perc)	1 főre eső átl.	elolvasa (fő)	idő (perc)	1 főre eső átl.	elolvasa (fő)	idő (perc)	1 főre eső átl.	elolvasa (fő)	idő (perc)	1 főre eső átl.	elolvasa (fő)	idő (perc)	1 főre eső átl.
1.	Фабрика писем	3100	3	95	31,66	16	625	39,05	4	210	52,5	1	45	45	24	965	40,2
2.	В отделе игрушек универмага	3100	3	50	16,6	15	300	20	4	95	23,75	1	90	90	23	335	14,56
3.	Лекарство; В скором поезде	2790 1736 (4526)	3	75	25	16	540	33,75	4	145	36,22	—	—	—	23	760	33,04
4.	Осень	5270	3	190	63,3	16	835	52,18	4	360	90	—	—	—	23	1385	60,22
5.	Необыкновенный концерт	7888	3	130	43,3	14	890	63,5	4	355	88,75	—	—	—	21	1375	65,4
6.	49 дней в океане; Снегирь	3906 4216 (8122)	1	45	45	15	1044	69,62	2	75	37,5	—	—	—	18	1174	65,2
7.	Консультация У Вовоки поднимается температура	7598 2666 (10 264)	3	80	26,6	15	440	29,33	4	205	51,25	—	—	—	22	725	32,95

közölt időre vonatkozó adatok rendelkezésemre állnak. Így alkalom nyílt arra is, hogy tájékozódjam a szótározásra, vázlat- és tartalomírásra fordított részidőkről is. A választás a 4698 „n” terjedelmű «В редакции „Правды»» c. szövegre esett. Ennek az olvasmánynak feldolgozására a korábbi felmérések alapján 37,5 percet fordítottak a hallgatók, itt pedig 39,8 percet. Lényeges eltérés tehát nem mutatkozott. Amit észlelni lehetett (2,3 perc) valószínűleg abból eredhet, hogy a hallgatók odahaza végzett munkája kevésbé kidolgozott, mint itt. Az előző dolgozatban már szó esett arról, hogy odahaza a hallgatók háromféle feljegyzést készítenek: szöszedetet, vázlatot a szövegről vagy tartalmat, de nagyon ritka, amikor mind a három szerepel. Itt az órán pedig az ismeretlen szavak kikeresése mellett vázlatot és tartalmat is

2. sz. táblázat

Sor-szám	A szöveg címe	„n”	Előző felm. adatai			Jelen felm. adatai			Megjegyzés
			elolvasta (fő)	az olvasásra ford. idő (perc)	egy főre eső átlag	elolvasta (fő)	az olvasásra ford. idő (perc)	egy főre eső átlag	
1.	В отделе игрушек универмага	3100	19	760	40	23	335	14,56	
2.	Лекарство В скором поезде	2790 1736 (4526)	20	1770	88,5	23	760	33,04	Az előző felmérésnél csak a «Лекарство» c. szövegre vonatkoznak az adatok.
3.	Необыкновенный концерт	7888	26	1070	41,1	21	1375	65,4	
4.	Консультация У Вовки поднимается температура	7598 2666 (10,264)	27	905	33,5	22	725	32,95	Az előző felmérésnél az adatok csak a «Консультация» c. szövegre vonatkoznak.

kellett írni, ami jelentős időt vett igénybe. Ha megnézzük, hogy a tartalomírásra még a jeles hallgatóknál is 13—14, sőt 21 percre volt szükség, világossá válik, honnan a 2,3 perc különbség.

A fent említett szöveget 22 hallgató dolgozta fel. Közülük három részére (13,6%) nem volt ismeretlen szó benne, két hallgatónak (9,9%) 2 szó, egynek (4,5%) 3, egynek (4,5%) 4, kettőnek (9,9%) 6, öt hallgatónak (22,7%) 7, háromnak (13,6%) 8, kettőnek (9,9%) 10, egynek (4,5%) 9, egynek (4,5%) 11 és ugyancsak egynek (4,5%) 16 volt az ismeretlen szavak száma.

A szótárazásra és a vázlatíráásra fordított idő aránya a következőképpen alakult. A jeles hallgatók közül volt, aki már 11 perc alatt készen volt, a közepesek közül viszont volt, aki csak 30 perc alatt tudott elkészülni. Ugyancsak változó képet mutat a szöveg egészének feldolgozására fordított idő is: többen 25—26 perc alatt, de sokan (15 fő — 68,18%) csak 40—45 perc alatt fejezték be a munkát.

A szöszedeten és vázlatpontokon kívül a tartalom mennyisége sorokban kifejezve a következő képet mutatja: legkevesebb 15 sor (csak két hallgató) a legtöbb 46 sor (egy hallgató). Az olvasmány megértésének foka kielégítő, sőt nagyon jónak mondható. A 22 hallgató közül csak háromnál volt némi eltérés (ezek kb. 80%-ra értették meg), a többi tizenkilencnél teljes (100%) a megértés.

A következő, 3. sz. táblázat tükrözi az ismeretlen szavak számát, a jegyzet mennyiségét, a szöveg megértésének százalékát, valamint a feldolgozásra fordított időt, s ezen belül a szöszedetre és vázlatra és külön a tartalomra fordítottat.

A 4. számú táblázat összeveti az előző felmérések eredményét a zárthelyi formában történt feldolgozásnak az eredményével.

3. sz. táblázat

A szöveg címe	„n”	Az ismeretlen szavak száma				A szöveg megértése (%-ban)				A jegyzet mennyisége (sorban)			
		jéles	jó	közepes	elégseges	jéles	jó	közepes	elégseges	jéles	jó	közepes	elégseges
В редакции „Правды”	4698	0	7,	8,		100	100	100		20	24		
		0				100	80	100		32	30	27	
		7	10, 7,	10,		100	100	100			24	30	
							100	100		30	22		
							100	100			24	28	
							100	80			36		
			0, 2,	6,			100				46	18	
			7, 8,	16			100				18		
			7, 11,				100				27		
			6, 3,				100				28		
			2, 4,				100				36		
			8, 9,				100				15		
							100				34		
							100				15		
							80				22		

Szószedetre és vázlatírásra fordított idő (perc)				Tartalomírásra fordított idő (perc)				A feldolgozásra fordított összidő (perc)			
jéles	jó	közepes	elégseges	jéles	jó	közepes	elégseges	jéles	jó	közepes	elégseges
21	21, 25,	24		21	21,20	22,		42,	42,	45,	
	20, 19,	24		14	26,18			25,	45, 46,		
11	16, 20,				32, 21	21,		26	37, 48,	46,	
	21, 20,	22		13	21,14	19,			41, 42,		
13	20, 31,				13,14	15			34, 33,	41,	
	21, 15,				19,15				45, 40,		
	23, 22,	30			20,30				30, 43,	45	
	21				15				45, 36		

4. sz. táblázat

A szöveg címe	„n”	A korábbi felmérés eredményei			A jelenlegi felmérés eredményei		
		elolvasta (fő)	összidő (percben)	I főre eső átl. (percben)	elolvasta (fő)	összidő (percben)	I főre eső átl. (percben)
В редакции „Правды”	4698	38	1425	37,5	22	877	39,8

Az eddigi felmérések eredményei alapján megállapítottam, hogy a fokozatos anyagnövelés mellett a hallgatók még az eddigi maximális mennyiség mellett sem töltöttek olvasással másfél-két óránál többet hetente. Ebből kiindulva megpróbáltam növelni az új első éves csoportban és az előző felmérésekbe már bekapcsolt második éves csoportban a heti anyag terjedelmét. Az első éven a csoport közepes előképzettségű, többen közülük néhány év kihagyása után kerültek ide. Ennek ellenére az eddig eltelt időszakban egyetlen szövegre sem fordítottak átalagosan másfél óránál többel egy héten. Természetesen előfordult, hogy a gyengébb előképzettségűek között néhányan két órát is eltöltöttek egy-egy szöveg feldolgozásával (pl. «Москвичи», «Где улица Ломоносова»). Ebben a csoportban az eddigieknél is jobban igyekeztem betartani a fokozatos anyagnövelés elvét és a szövegeket úgy összeválogatni, hogy azok megfeleljenek a csoport felkészültségének. Az eltelt időszak azt bizonyítja, hogy a csoport tudásszintjének emelésében ezen a területen is történt előrelépés. A fejlődés megmutatkozott: *a)* az aktivitás növekedésében, *b)* egy-egy olvasmány óra alatti feldolgozásában, ill. megtárgyalásában, *c)* az odahaza készített feljegyzések minőségi javulásában, *d)* az egyes szövegekre fordított idő alakulásában. Ha megfigyeljük a következő két táblázat (5 és 6 sz.) adatait és összehasonlításokat teszünk,

5. sz. táblázat

Sorszám	A szöveg címe	„n”	Jeges			Jó			Közepes			Elégséges			Összesen		
			elolvasta (fő)	összidő (perc)	1 főre eső átl.	elolvasta (fő)	összidő (perc)	1 főre eső átl.	elolvasta (fő)	összidő (perc)	1 főre eső átl.	elolvasta (fő)	összidő (perc)	1 főre eső átl.	elolvasta (fő)	összidő (perc)	1 főre eső átl.
1.	Разве она не герой?	2046	1	30	30	3	130	43	3	130	43	3	150	50	10	440	44
2.	Детские и школьные годы Ильича	2790	2	120	60	3	180	60	2	150	75	3	210	70	10	670	67
3.	Грач в троллейбусе	3472	2	120	60	3	195	65	3	240	80	2	150	75	10	705	70,5
4.	Москвичи; Где улица Ломоносова	3596 2170 (5766)	2	180	90	3	270	90	3	280	93	1	120	120	9	850	94,4
5.	Асина семья	3816	2	150	75	4	300	75	2	240	120	2	240	120	10	930	93
6.	Давай, повторим дробь	3818	2	75	37,5	3	120	40	2	120	60	3	165	55	10	480	48
7.	Билет	4072	1	30	30	3	130	43	3	130	43	3	150	50	10	440	44
8.	Подвит	4466	2	60	30	4	144	36	3	140	46,6	3	165	55	12	509	42,4

6. sz. táblázat

Sor- szám	A szöveg címe	„n”	Előző felm.			Jelen felm.			Megjegyzések
			elolvasta (fő)	összidő (perc)	1 főre eső átl.	elolvasta (fő)	összidő (perc)	1 főre eső átl.	
1.	Москвичи Где улица Ломоносова	3596 2170 (5766)	18	780	43,3	9	850	94,4	Az előző csoportok csak a Москвичи szöveget olvasták
2.	Грач в троллейбусе	3472	38	2380	62,6	10	705	70,5	
3.	Асина семья	3816	38	4895	128,8	10	930	93	
4.	Давай, пов- торим дроби	3818	37	2640	71,3	10	480	48	
5.	Билет	4072	52	1785	34,5	10	440	44	
6.	Подвиг	4466	13	510	31,5	12	509	42,4	

akkor megállapíthatjuk, hogy az eltérés igen kedvező fokot mutat, sőt az időarányok néhol még jobbak is, mint a korábbi felméréseknél. (pl. az «Асина семья», «Давай. повторим дроби» c. szövegeknél).

A II. évfolyamra került csoportom felkészültségénél, képességénél fogva alkalmasnak látszik további kísérletek folytatására. Az elmúlt tanévben rendszeresen kapott és ellenőrzött házi olvasmány anyaga megalapozta ennek az évnek a munkáját. Ezek a hallgatók könnyedén olvassák az adaptált szövegeket és házzáértően kezelik az eredeti nehézségeket. Az első két hét folyamán került sor az «Алѣнка» c. elbeszélés feldolgozására. Jóllehet az elbeszélés számukra elég szokatlan formában íródott — levelekből és táviratokból áll —, és terjedelme is szokatlanul nagy (22 984 „n”), elolvasása és feldolgozása a két hét alatt átlagosan csak 212,9 percet vett igénybe. Ezt a megfigyeléssorozatot részleteiben ismerteti a 7. sz. táblázat az elolvasott szövegek címeivel, terjedelmével és a feldolgozásra fordított időmennyiséggel együtt. Érdekes megfigyelni, hogy ezek közül a legtöbb nehézséget az «Алѣнка» és «Бессмертные» c. szövegek okozták, mert 212,9 ill. 219,6 percet foglaltak el. Ez viszont a terjedelemmel és az adaptálatlansággal is magyarázható. Az eltelt időszak azt mutatta, hogy bár sok időt vett igénybe a házi olvasmányok feldolgozása (de

7. sz. táblázat

Sorszám	A szöveg címe	„n”	Jeles			Jó			Közepes			Elégséges			Összesen		
			elolvasta (fő)	összidő (perc)	1 főre eső átl.	elolvasta (fő)	összidő (perc)	1 főre eső átl.	elolvasta (fő)	összidő (perc)	1 főre eső átl.	elolvasta (fő)	összidő (perc)	1 főre eső átl.	elolvasta (fő)	összidő (perc)	1 főre eső átl.
1.	Алёнка	22 984	5	855	171	4	1100	275	1	240	240	2	360	180	12	2555	212,9
2.	Сосед	15 392	5	450	90	5	565	113	1	210	210	2	280	140	13	1505	115
3.	Бессмер- тие	27 560	5	1115	223	5	1130	226	—	—	—	2	570	285	12	2855	219,6
4.	Город Серёжи- ного детства	11 494	5	435	87	4	280	70	1	180	180	2	300	150	12	1195	99,58
5.	Три дня профес- сора Крючкова	11 544	5	545	109	5	660	132	—	—	—	1	180	180	11	1385	125,9
6.	Солнеч- ное утро	8 060	4	170	42,5	4	210	52,7	1	60	60	1	60	60	10	500	50

még így sem többet heti másfél-két óránál), a hallgatók szívesen, érdeklődéssel olvasták, sőt több alkalommal előre is olvastak. Kellő érzékkel figyeltek fel a tartalmi mozzanatokra, így pl. a hivatásszeretet és egymás iránti felelősség kérdése a «Три дня профессора Крючкова» c. szöveg óra alatti megtárgyalása során.

Összegezve a megfigyelések eredményeit, megállapíthatjuk, hogy a gyakorlat megmutatta és bizonyította az előző dolgozatban már részletesen ismertetett javaslatok, normák helyességét a házi olvasmányok tematikájával, terjedelmével kapcsolatban. Ennek az új tanterv során esedékes normarendszer kidolgozásánál különös jelentősége lesz.

A szakirodalom egyik fő követelményként szögezi le a csoportok felkészültségi fokát, képességét és egy általános rendszer kidolgozásakor is úgy kell megállapítani a normatívákat, hogy a szaktanárnak módjában legyen a hallgatóktól függően egyik vagy másik irányban változtatni. Ez azonban nem lehet olyan mértékű, hogy egyes csoportok egészen rövid szövegeket olvassanak, mások viszont havonta 30—50 oldalt.

Mindkét formát megalapozatlan végetnek tartom. Az elsónél a szövegek feldolgozása egészen aprólékos, s ugyanolyan a feldolgozási folyamata, mint a

kötelező órai szövegeké. A szövegek mind terjedelmükben, mint hatásukban különböznek a házi olvasmányoktól. Egyértelműen elfogadott álláspont már a szakirodalomban az a korábban általam is idézett definíció, mely szerint a házi olvasás olyan *viszonylag terjedelmes* szépirodalmi művek iskolán kívüli önálló olvasása, amelyek jelentéktelen százalék ismeretlen lexika kivételével, ismert nyelvi anyagra épülnek, csak éppen új kontextuális kombinációban. A „viszonylag terjedelmes” kitételt húzzuk jelen összefüggésben alá, ti. a hallgatók csak ebben az esetben tudják kifejezőképességüket fejleszteni és az olvasottakon elgondolkodni. Ehhez viszont a célnak megfelelő szövegekre van szükség.

A második esetben a véglet az anyag maximalista növelése irányában történik. Ennek — jóllehet kétségtelen pozitívuma az, hogy a hallgató hosszú órákat tölt olvasással — több negatív vonása van.

Az egyik az, hogy a számonkérés nem történhet az órán, vagyis lehetetlenné válnak a közös társalgási gyakorlatok, amelyek a hallgatók beszédképességét nagy mértékben fejlesztik. Az egyéni beszámolók, bár feltétlenül hasznosak, de nem helyettesíthetik a kollektív munkát. A kísérletek során bebizonyosodott, hogy csak a negyedik félévben lehet arra gondolni, hogy havonta 24—26 oldalt olvassanak, hogy gyakorlatuk legyen mind az írásbeli (otthoni önálló) feldolgozásban, mind a szóbeli megbeszéléseken (órák alatt). A közös véleménykialakítást, a sokszor viták szintjéig emelkedő tartalmi feldolgozást nem szabad kiküszöbölni ebből a munkaformából. Van olyan vélemény is, hogy ezek a hosszú szövegek eredeti, szépirodalmi szövegek legyenek, főleg a 19. századi, hogy ezzel könnyíteni lehessen az irodalmi szemináriumok munkáját. Ha a dolgozatomban feltüntetett eredményeket megnézzük és elgondolkodunk az adaptált szövegek feldolgozására fordított időmennyiségen, érthető lesz e véleménnyel szembeni aggodalmunk — vajon a hallgatók mit profitálhatnak a beszéd és írásképesség közvetlen fejlesztése területén a tőlük még távolabb álló nyelvezetű művekből.)

A másik hiányossága a nagy terjedelmű anyagoknak az olvasásukra fordított időmennyiség. Napjainkban a pedagógusokat, metodikusokat és nem utolsósorban a pszichológusokat a hallgatók önállóságra nevelése mellett élenként foglalkoztatja a hallgatói aktivitás és a tanulás hatékonyságának növelése. E kérdéscsoportok vizsgálatánál a figyelem középpontjában a hallgatói túlterhelés kérdése áll. L. A. Prjagyina körültekintő elemzésében arra hívja fel a figyelmet, hogy a hallgatói túlterhelést vizsgálva általában csak az órákon eltöltött időt szoktuk figyelembe venni, holott az aktivitás, hatékonyság szoros kapcsolatban vannak a hallgatók önálló munkával való megterhelésével. Véleményét a pszichofiziológusoknak és orvosoknak a hallgatói teherbírás határaival kapcsolatos kutatásai alapján fogalmazza meg: „A hallgató órán kívül önállóan legfeljebb három órát foglalkozhat, beleértve a fonetikai laboratóriumban végzett gyakorlatot is.” [1] Ez, úgy hiszem, vonatkozhat a mi hallgatóinkra is, akkor viszont meggondolandó, lehet-e az alsó évfolyamokon a házi olvasmány anyaga 30—50 vagy annál több oldal havonta anélkül, hogy károsan befolyásolná a fenti tényezők valamelyikét.

2. A házi olvasmányok szerepe az idegen nyelvű szövegek hallás utáni megértésében és az írásképesség fejlesztésében

Amikor a hallgatók beszédképességének fejlesztéséről beszélünk, nem hagyhatjuk figyelmen kívül az írásképesség problémáját, a kettő csak párhuzamosan képzelhető el, a beszéd annyi mint közlés és megértés, amit élő szóban vagy írásban fejezünk ki. Ha a kettő közül csak az egyiket fejlesztjük, akkor a nyelvi felkészültség egy-

oldalúvá válik. „Az írásban kifejezett beszédet, — mutat rá Beljajev, — úgy kell tekinteni mint egy bonyolultabb formát, mert magába foglalja az élő beszédformát is.” Fontos tehát, hogy az idegen nyelv tanára számára „az olvasás és íráskészség szintje azonos legyen a megértés és beszéd szintjével. A tanár elfogadható stílusban tudjon írni, értse meg a művelt emberek által olvasott irodalmat.” [2]

E gondolatból kiindulva kezdtem összegezni megfigyeléseimet s következő három területen: a hallgatói munkafüzetek; az önállóan feldolgozott anyag tartalmának összefoglalása; a tanár által felolvasott ismeretlen elbeszélés, írásban történő összefoglalása.

a) A hallgatók munkafüeteiről, amelyeket házi olvasmányok részére nyitottak, már korábbi összefoglalóban szoltam. Az azóta eltelt időben sokat foglalkoztunk az órákon a feljegyzések minőségének javításával. Egy-egy hallgató felolvasta az otthon készített vázlatot, illetve tartalmat és azt közösen megvittattuk tartalmi és formai szempontból, rámutatva a nyelvtani és lexikai hibákra, esetleges tartalmi tévedésekre stb. Ez különösen hasznosnak látszik az előéveseknél az első félévben, amikor még élesen kiütözik a különböző előképzettség, évkihagyás stb. A fejlődés kimutatható mégha írásukban ma sok is a nyelvtani és helyesírási hiba, tartalmi vonatkozásban már ritkán fordul elő, hogy egy-egy embernél jelentős tévedések legyenek.

b) Az önállóan feldolgozott szövegek tartalmának összefoglalását (írásban, az óra keretében) abban a csoportban veztem be, amelyben a korábbi felméréseket is végeztem. A három félév tervszerűen végrehajtott közös munkája lehetőséget adott az első eredmények összegezésére. Az elmúlt félévben több alkalommal volt ilyen írásbeli beszámoló és a szöveg megértés szintje 80—100 százalékos volt. Ez azt is bizonyítani látszik, hogy a csoport tagjai valóban önállóan dolgozták fel az olvasmányt, s lényegretörő, értelmes tartalmat írtak a szövegek bármelyikéről. Példaként egy viszonylag terjedelmes elbeszélés (9168 „n”), Marsak «Двенадцать месяцев» c. művének feldolgozását idézem. Bevallásuk szerint a jeles hallgatók 40—50 percet töltöttek az önálló feldolgozással, a leggyengébb pedig 120 percet. Az egy főre eső időmennyiség átlag 58,18 perc. A hallgatóknak az órán egy óra állt rendelkezésére. Érdekes megfigyelni, hogy a megértés foka mennyire kedvező képet mutat (csak egy hallgatónál mutatkozik eltérés, aki évkihagyás miatt most került a csoportba, tehát nem volt meg az „alapozása”). Megjegyzem, hogy a csoportban tanuló, volt szakközépiskolás hallgató eredményén (sem a mennyiség, sem a megértés tekintetében) nem érezni lemaradást, bár a nyelvtani és helyesírási hibák rontják munkája minőségét. Az írásbeli összefoglalók legfőbb tanulsága, hogy ebben a csoportban lényegesen jobban megmutatkozik a sok gyakorlás, a tudatos mondatformálás stb., mint az elsőéveseknél. Az alábbi táblázat tükrözi a feljegyzések mennyiségét és a megértés fokát:

A szöveg címe	„n”	Mennyiség (sorban)				Megértés (százalékban)			
		jeles	jó	közepes	elégséges	jeles	jó	közepes	elégséges
Двенадцать месяцев	9168	40	60	40	38	90	100	100	60
		61	45			100	100		
		48	50			100	100		
		64	56			100	100		
		38				100			

c) A fogalmazás során egy, a hallgatók által még fel nem dolgozott, kevés ismeretlen szót tartalmazó szöveget olvas fel a tanár és ezt foglalják össze írásban. Ilyen feladatokat mindkét csoportban végeztem. Az egyik készítő tényező az volt, hogy meg akartam tudni: ha az önállóan olvasott (vizuális forma) anyagot kevés kivétellel teljes mértékben megértik, segíti-e ez a hallás utáni megértést is. A másik az, hogy az e téren szerzett gyakorlat segíti a felkészülést a szigorlatra, amelynek egyik tétele éppen ez a forma. Ezt a munkát úgy kezdtük, hogy az első időben az ismeretlen szöveg kétszeri felolvasása után szóban végeztük el az összefoglalást, legtöbbször társalgási formában és csak azután foglaltuk össze a teljes tartalmat. Meg kell jegyezni, hogy ezek az órák nagy aktivitással folytak le. Az írásban történő összefoglalás eredménye meglepően jónak mutatkozott. Még a gyenge felkészültségű elsőéves csoportban is mindenki megbirkózott a feladattal, eltérés csak két (vidéki gimnáziumból idekerült) hallgatónál volt, akiknek még az olvasásban nem volt gyakorlatuk. A régebbi csoportban a szövegek természetesen mind terjedelemben, mind pedig nehézségi fokban különböztek az újabb csoportétól. Az eredmény itt is hasonlóan jó képet mutatott. Az írásbeli munkát minden alkalommal követte a szóbeli feldolgozás, ami szintén a hallgatók aktív részvétele mellett történt, és meggyőződött arról, hogy a felolvasott elbeszélést valóban jól megértették. A fent leírtak érzékeltetésére két szöveg feldolgozását ábrázolja a következő táblázat:

Sorszám	A szöveg címe	„n”	Megértés (százalékban)				Mennyiség (sorban)			
			jó	jó	közepes	elégéses	jó	jó	közepes	elégéses
1.	Кому написать письмо (új csoport)	3720	100	100 100 100	100 50	40	34	42 36 30	20 20	28
2.	Третья ошибка (régí csoport)	4450	100 100 100 100 100	100 100 100 100 100	80 100	—	37 36 50 30 40	32 19 27 23 39	23 44	—

Az olvasásban szerzett gyakorlatot természetesen nem szabad egyedüli hatótényezőnek tekinteni a hallás utáni megértésnél, hiszen bármely foglalkozáson, laboratóriumi gyakorlaton s a tanulás egyéb formáiban is fejlődik készségük, itt csupán mint egyik feltételezhető és részben bizonyítható formát szerettem volna érzékeltetni. A megfigyeléssorozat nem fejeződött be, hiszen ez az összefoglaló csak a kezdeti eredményekről szól. A jövőben ennek a formának a folytatása mellett az íráskészség minőségi javításán kell dolgozni. Azt hiszem, legeredményesebben a hallgatók tanórán és az önállóan végzett munkájának eddiginél még szorosabbá tételével tudjuk kitűzött céljainkat elérni.

JEGYZETEK

[1] Прядина, Л. А.: Поиск оптимального режима самостоятельной работы по русскому языку студентов-иностранцев в I. концентре обучения (Сборник методических статей, „Высшая школа”, Москва, 1972.)

[2] Белъев, Б. В.: Очерки по психологии обучения иностранным языкам („Просвещение”, Москва, 1965.)

ORT, STOFF, UMFANG UND KONTROLLIERUNGSFORMEN DER HAUS-LEKTÜRE IN DER LEHRERAUSBILDUNG FÜR DAS RUSSISCH-FACH (II)

von Margit Bokányi-Kocsis

Verfasserin setzt in der vorliegenden Arbeit die Summierung der seit 1966 geführten Beobachtungen fort und versucht durch Vergleich der in der früheren Arbeit bekanntgegebenen Daten mit neueren Ergebnissen die bisherigen Folgerungen zu bekräftigen.

Der erste Teil der Arbeit enthält die Zusammenfassung der in neueren Gruppen vorgenommenen Aufmessungen und Tabellen über den Vergleich der früheren und der neuen Daten. Zwecks Feststellung der Glaubwürdigkeit der für die selbständige Aufarbeitung der unbekannten Texte angeblich aufgewandten Zeit hat in letzter Zeit mehrfach Klausur-Aufarbeitung stattgefunden; über den Stoff, die zur Aufarbeitung verwendete Zeit und den Vergleich mit der von den Hörern angegebenen Zeitspanne wurde ebenfalls eine Tabelle aufgestellt.

Im zweiten Teil wird zu demonstrieren versucht, eine wie grosse Hilfe die selbständige Aufarbeitung unbekannter Texte für das Verstehen der unbekannten Texte nach dem Gehör und die Entwicklung des Schreibvermögens bedeutet. Die aufgrund der Ergebnisse der Hörer des II. Jahrganges angefertigten Tabellen veranschaulichen die numerischen Versuchsdaten.

МЕСТО, ТЕМАТИКА, ОБЪЕМ ДОМАШНЕГО ЧТЕНИЯ И ЕГО КОНТРОЛЬ В ПОДГОТОВКЕ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ РУССКОГО ЯЗЫКА (II)

Боканиэ, Кочиш Маргит

Автор в данной работе продолжает сообщение о результатах своих наблюдений с 1966 года и путем сравнения данных прежней работы с новыми доказывает верность выведенных итогов.

Первая часть работы содержит результаты наблюдений в новых группах и таблицы о новых и прежних данных. Для проверки верности необходимого им количества времени, затраченного на самостоятельную разработку текста, неоднократно проводились контрольные работы и были составлены таблицы, содержащие сопоставление прежних и новых данных.

Во второй части утверждается в какой мере самостоятельная разработка незнакомого текста способствует пониманию незнакомого текста по слуху и развитию навыков письма.